

Enhavo – obsah:

J. Mráz: Sendu ĝin pluen	3	J. Kavka: Sciencisto ĝuu poezion!	20
B. Němcová: Pri malsaĝa Hanĉjo	4	E. Urbanová: Dum longa vintro	20
Z. Bergrová: Joĉjon ne tuŝi	7	J. Holcová: El la Pragaj plej...	21
Z. Bergrová: La virtuala Vyšehrad	12	K. Toman: Marto – Oktobro	23
J. Karen: Serĉado de la Blua Tono	16	H. Tonkin: Skutečná jazyková rovnost	24

La regulaj kunvenoj de la Esperantista Klubo en Praha okazas ĉiuĵaŭde en la kunvenejo en Praha 1, Ve Smečkách 25, kun jena programo:

13 – 14 h Libera tribuno – novaĵoj pri Esperanto, ĝeneralaj informoj, organizaj aferoj, ambaŭlingve

14 – 16 h Gramatiko kaj ekzercado de konversacio, nur en Esperanto

16 – 18 h Kurs opor komencantoj – gvidas s-anino Marta Šmidrkalová

Atenton!

Somere, en julio kaj aŭgusto, la kunvenoj de nia klubo ne okazos. La unua postsomera kunveno okazos denove ĵaŭde la 4-an de septembro 2003.

Pravidelné schůze Klubu esperantistů v Praze se konají každý čtvrtek odpoledne v Praze 1, Ve Smečkách č. 25.

Po dobu letních prázdnin, tj. v červenci a v srpnu se schůze klubu nekonají.

Esperanto ve vesmíru

V současné době je známo na 160 tisíc asteroidů neboli planetek. „Planetky jsou malá tělesa sluneční soustavy, pohybující se kolem Slunce po eliptických drahách a nejevící kometární aktivitu.“ Z nich bylo na 33 tisíc očíslováno a na 9 tisíc pojmenováno. Z nich dvě planetky mají názvy vztahující se k mezinárodnímu jazyku esperantu. Jsou to planetky Esperanto a Zamenhof (jméno tvůrce esperanta). Objevil a pojmenoval je finský astronom v Turku prof. Y. Väisälä, a to Esperanto v roce 1936 a Zamenhof v roce 1938.

Planetka **Esperanto** má pořadové číslo 1421, její velikost je zhruba 20 x 50 km, je vzdálená 435 milionů km od Slunce, kolem kterého oběhne za 5 roků a 175 dní.

Planetka **Zamenhof** má pořadové číslo 1462, je velká asi 10 x 30 km, od Slunce je vzdálená 455 milionů km a kolem Slunce oběhne za 5 roků a 217 dní. Rovina její oběžné dráhy svírá s rovinou oběžné dráhy Země úhel 1°. Planetka má jasnost 17. Stupně.

Obě planetky Esperanto a Zamenhof se k sobě přibližují vždy za 186 let; naposledy tomu bylo roku 1840, takže k příštímu přiblížení dojde v roce 2026.

Informoj

La ĉi-jara **jarkunveno** de nia klubo okazis la 27-an de marto en la kunvenejo Ve Smečkách 25. La kunvenon partoprenis 32 klubanoj. La ĉeestinta membro ing. Zintl festis ĝuste sian 83-an naskiĝtagon kaj regalis nin per torto kaj vino.

La raporto pri agado de la klubo estis publikigita jam en la antaŭa numero de Bulteno.

En la diskuto d-ro Chrdle salutis la kunvenon en la nomo de ĈEA kaj de Richard Howard el Britio. Li prezentis novajn librojn, kiujn lia eldonejo KAVA-PECH eldonis, kaj ankaŭ la turismajn aranĝojn, kiujn lia firmao preparis.

Ing. Pluhař informis, ke la asocia Libroservo havas novajn ejojn en Dobřichovice.

J. Vychodil informis pri aktivech de nevidantaj esperantistoj (i. a. aperis nova lernolibro por nevidantoj) kaj donacis al la klubo Esperantajn librojn.

Estis elektita nova komitato de la klubo kun nova prezidanto:

prezidanto:	Ing. Josef Trojan
vicprezidanto:	Jiří Patera
kasisto:	Jindřich Ondráček
propagandisto:	Mgr. Bohumil Bouzek
kursgvidanto:	Ing. Jaroslava Blažková
komitatano:	D-ro Petr Chrdle
revizoro:	Helena Maudrová

Laŭ laborplano la klubo aranĝos unufoje monate vesperan kunvenon, por ke povu partopreni ankaŭ laborantaj membroj. Estos plu eldonata Bulteno, la klubo mendos du – tri Esperantajn gazetojn, kiuj estos je dispono de klubanoj. Plue la membroj povos pruntepreni Esperantajn librojn el la nove aranĝata kluba biblioteko.

La 25-an de aprilo multaj geesperantistoj el diversaj lokoj partoprenis la solenaĵon honore al la granda ĉeĥa verkisto Karel Čapek, en la somerdomo Strž de K. Čapek apud Dobříš. Oni ĝuis deklamadon el verkoj de Čapek kaj vidis la meblitajn ĉambrojn kun memoraĵojn pri Čapek kaj diversajn eldonojn de liaj verkoj, ankaŭ en diversaj lingvoj, inter ili ankaŭ en Esperanto.

Esperanto en la Radio

Radio Polonia **Varsovio** en Esperanto ĉiutage

17.00 – 17.25 h per kurtaj ondoj 7270 kHz kaj 7285 kHz (t.e. 41,26 m kaj 41,18 m) kaj la programon ripetas je la 20.00 – 20.25 h per la kurta ondo 7285 kHz (t.e. 41,18 m).

Ĉina Radio Internacia **Pekino** elsendas en Esperanto ĉiutage

22.00 – 22.30 per kurtaj ondoj 11810 kHz, 11730 kHz kaj 9965 kHz (t. e. 25,40 m, 25,58 m kaj 30,11 m).

Aŭskultu la esperantlingvajn radio-elsedojn!

Atenton!

La bestkuracisto Kamil SCWETTER malfermis nova, modernan, veterinaran klinikon. Se viaj bestetoj havos ian san-problemojn, bonvolu viziti lin:

Praha 4 – Nusled, Boleslavova 20

lunde-vendrede 9-12, 13-20

sabate 10-15

dimanĉe 15-19

tel. 241 401 000, poŝtel. 724 127 404

Jaroslav Mráz

Sendu ĝin pluen

Fine de aprilo estis okazanta en Industria plalco en Prago grandioza librofoiro „La mondo de la libro“. Merite de ĉeĥa poetino kaj eldonistino Věra Ludíková estis tie aranĝita ankaŭ ekspozicio de la Esperantaj libroj.

Okaze de tiu ĉi ekspozicio sinjorino Ludíková organizis belegan posttagmezon, konsistantan el du partoj. Je la 15-a horo okazis programo, akompananta la Esperantan ekspozicion. La programon malfermis s-ano Jiří Patera. Siajn kontribuojn prezentis dr. Petr Chrdle (pri Esperanto ĝenerale, Jiří Patera (pri la spirita proklamo de la poetino Věra Ludíková „Sendu ĝin pluen“ en la ĉeĥa lingvo kaj en Esperanto) kaj Miroslav Malovec (Esperanto en interreto). Fragmentojn el la proklamo de Věra Ludíková Sendu ĝin pluen ĉeĥlingve kaj en Esperanto kaj poemojn de Eli Urbanová, Čestmír Vidman, jam forpasinta Jiří Karen kaj Zdenka Bergrová deklamis Miroslav Smyčka kaj Josef Vích, kiuj prezentis ankaŭ kantajn programojn Akordionlude akompanis Josef Vích.

La unuan parton de la programo fermis Jiří Patera, kiu invitis la ĉeestantojn al la vizito de la ekspozicio.

Tuj poste komenciĝis la dua parto de la programo – aŭtoro legado el la libro de Věra Ludíková „Sendu ĝin pluen“.

Kiam ankaŭ iu tempo mi estis tradukanta tiun ĉi mesaĝon, mi tute ne supozas, kia estos la rezulto de tiu ĉi proklamo, nome gelega libro, 192-paĝa kun multaj ilustraĵoj. La mesaĝo aperis ĉeĥlingve kaj en dek tradukoj, inter ili ankaŭ en la Esperanta. Krom tio tre multaj aliaj aŭtoroj kontribuis al la libro per siaj propraj „mesaĝoj al la homoj kaj al la universo“ (el la subtitolo de la libro), entute 83 (inkluzive de la ilustrintoj). Jam laŭ tiu ĉi nombro estas evidente, ke temas pri respektinda libro, akompanata per belegaj ilustraĵoj de Zdeněk Hajný (posedanto de grava praga galerio), Jan Kristofori, Věroslav Bergr kaj multaj aliaj. La libron estas rekomendinde ne nur tralegi, sed ankaŭ trastudi, ĉar la pritrakto de la temo deferencas de aŭtoro al aŭtoro.

En la programo prezentiĝis multaj el la aŭtoroj. Ĉiuj programeroj havis komunan trajton: sopiron pri la paco kaj la amon al la homoj. El la poetoj, konataj al niaj esperantistoj, ĉeestis Zdenka Bergrová, Věra Ludíková, Eli Urbanová kaj Čestmír Vidman. Bedaŭrinde por ĉiam mankas inter ili Jiří Karen.

La programerojn estis enkondukanta Jaromír Husák. Ankaŭ tiu ĉi parto de la programo estis plena de muziko: karpludis Jiří Vyšata, kantis Renata Jandová, Miroslav Smyčka kaj Josef Vích.

La mirinda posttagmezo finiĝis je la 17-a horo. Pri la tuta arta programo pelj multe meritis Věra Ludíková, favorantino al Esperanto. Precipe estas necese aprezi ŝian grandan laboron kaj klopodon ĉe la prilaborado de la komplika libro, la organizo de la Esperanta ekspozicio kaj de la tuta programo, kiu estis en plena akordo kun la ĉefa tasko kaj misio de Esperanto. Ĉiuj partoprenintoj foriris ege kontentaj pri la belega posttagmezo.

Transprenita el INFORMILO, monata gazeto de E-Handikapuloj

Božena Němcová

Pri malsaĝa Hanĉjo

Estis iu patro kaj li havis Hanĉjon. Foje li diris al li: „Hanĉjo, ci kreskas kiel la ligno en arbaro, ci estas alta ŝtupo, kaj ĝis nun ci eĉ en la preĝejo ne estis. Hodiaŭ ci iros en la preĝejon. Sed mi diras al ci, tie la buŝon ci eĉ ne movos.“

Hanĉjo skuis la kapon, vestis sin kaj iris en la preĝejon. Post momento, post kiam li eniris en la preĝejon, enpaŝis pastro en ambonon kaj komencis prediki. Hanĉjo rigardis kun malfermita buŝo, sed post mallonga tempo li malsereniĝis, metis la manojn al la koksoj kaj grumblis: „Nu, mi volonte sciis, kial la ĉemizulo nur al mi gapas kaj kun mi disputas; mi ja nenion faris al li, sed se tio daŭros longe, ni ekluktos.“

„Nur silentu, malsaĝulo, kaj aŭskultu,“ admonis lin homoj.

„Vere mi ne aŭskultos tion, eĉ vorton mi ne volas plu scii.“ Kaj li surkapigis sian ĉapelon, ambaŭ poleksojn li ŝovis en la orelojn kaj turnis sian dorson al la pastro. Kiam li faris tion, la homoj elpuŝis lin el la preĝejo.

„Ĉu ci jam venas?“ demandis la patro.

„Mi ĝojas, ke mi jam estas hejme, kiom da fortostreĉo tio kostis min. Enŝoviĝis tie ĉemizulo en tinon kaj komencis fanfaroni kaj kun mi disputi ĝisterure. Nur unufoje mi movis la buŝon, kaj la homoj min admonis, kaj kiam mi la orelojn ŝtopis, ili elpuŝis min eksteren. Neniam plu mi iros tien.“

„Ci estas malsaĝa Hanĉjo. Vespere ci iros al dancamuzo.“

Bone vespere la patro donis al Hanĉjo florenon kun aldono, ke li aĉetu por ĝi bieron kaj knabinojn li multe trinkigu, por ke ili ŝatu danci kun li.

Hanĉjo iris; ĉe la sojlo de gastejo staris la verŝisto. „Por floreno bieron!“ ordonis Hanĉjo, apenaŭ li venis al li.

„Eble nur pindon,“ korektis la gastejestro.

„Mi jam diris kaj sufiĉe!“ Hanĉjo al tio.

„Nu bone, iru pluen!“

En la gastejo estis nur violonisto kaj kelkaj paroj turnis sin en rondo. Hanĉjo larĝe eligis la okulojn, malfermis la buŝon kaj gapis. Subite ekŝrikiis sakfluto el la antaŭĉambro kaj la sakflutisto enpaŝis en la ĉambron, akompanata de junularo. Kiam tion Hanĉjo ekvidis, li ĵetis sin el la ĉambro, ĝis li ĉe la sojlo faligis la gastejestron, kiu portis por li en sitelo bieron por la floreno.

„Patro,“ li kriis veninte hejmen, „neniam plu sendu min al dancamuzo, kiom mi ektimis tie.“

„Nu, ci stultulo, kio estis?“ demandis la patro.

„Ho kio; kiam mi venis tien, grincis tie iu per tabuleto kaj kelkaj frenezuloj turnis sin tra la ĉambro, mirige, ke ili ne sentis la kapturton. Subite aŭdiĝis ekŝriko, la frenezuloj ĉiuj pro timo ekkriis kaj puŝis sin al la pordo; en ĝi ekstaris ulo kaj premis diablon subbrake. Mi ektimis kaj kuris for.“

„Mi jam vidas, ke en la vilaĝo ci ne sukcesos bone, ci devas inter sinjorojn. Mi konas unu, kiu bezonas ĉambroserviston, al tiu mi kondukos cin.“ Hanĉjo estis kontenta kaj iris kun la paĉjo provi sian bonŝancon inter sinjoroj. Ili venis al bela kastelo kaj tie la paĉjo diris, ke Hanĉjo iru peti la servon.

Ĉe la pordo staris pordisto kaj demandis Hanĉjon, kiel li nomiĝas.

Eh, kial mi dirus, kiel mi nomiĝas, li ja ne estas sinjoro, ekpensis Hanĉjo enmense. „*Antaŭhierau* mi nomiĝas,“ li respondis al la pordisto kaj iris supren al la sinjoro.

„Kiel ci nomiĝas,“ demandis lin la sinjoro, post kiam li akceptis lin en la servon.

„Hanĉjo.“

„Tio ne estas bela, Hanĉjo, ni diros al ci Johannes!“

„Nomu min, kiel vi volas, sed voku min Hanĉjo, ale mi ne aŭdos.“

La sinjoro ridis, ordonis al li laboron por la tutat ago kaj Hanĉjo foriris. Li venis en kuirejon kaj la kuiristino tuj demandis, kiel li nomiĝas.

Hanĉjon la demandado tedis, li do diris: „kion vi ŝatas, *Bona vino*.“

Kiam li venis supren en ĉambrojn, renkontis lin la sinjorino. „Aĥ, nia nova lakeo; kiel oni nomas cin?“

„Oni nomas min Johannes, sed mi nomiĝas *Kato*,“ respondis Hanĉjo, tute kolera, ke li devas ĉiam diri, kiel li nomiĝas.

„Tiu viraĉo estas frenezulo,“ ekpensis la sinjorino kaj iris pluen.

Venis fraŭlino kaj ordonis: „Mi volas supon!“

„Mi estas *Supo*,“ diris Hanĉjo, al kiu la junulino ekplaĉis.

„Ci do havas strangan nomon,“ diris la fraŭlino, „sed mi ne demandas pri ĝi, sed mi volas, ke ci alportu al mi supon el la kuirejo.“

„Miavole, la bubinon mi tuj edzinigus, se ŝi volus min,“ ekpensis Hanĉjo, portante la supon, kaj pensis pri ŝi la tutan tagon. Vespere, kiam finiĝis ĉiuj laboruj kaj ĉiuj enlitiĝis, li ŝovis sin malrapide tra kelkaj ĉambroj en tiun, en kiu la fraŭlino dormis.

„Panjo, panjo, *Supo!*“ kriis la fraŭlino al la patrino, kiam ŝi ekaŭdis la paŝojn kaj ekkonis la serviston.

„Eble vi ne manĝus ankoraŭ nokte supon?“ aŭdiĝis la patrino el la apuda ĉambro.

„Rapide, panjo, la nova servisto estas ĉi tie.“

„Leviĝu rapide, mia karulo, *Kato* estas ĉe la filino,“ vekis la sinjorino la sinjoron.

„Kial vi vekas min, ŝi forpelu ĝin.“

„Kiel ŝi forpelus lin, li ja ne estas vera kato; eble vi komprenas min, estas li, la nova servisto.“

„Li nomiĝas Johannes, kaj ne *Kato*.“

„Nur leviĝu, li nomiĝu iel ajn, li estas tiu.“

La sinjoro Leviĝis, prenis vipon de sur la muro, kaj kuris en la ĉambron de la fraŭlino, sed tie neniu plu estis kaj nur la fraŭlino rakontis al li, ke la servisto venis al ŝia lito, kaj kiam ŝi kriis, li fuĝis.

Do la sinjoro akuris post lin; sed sub la ŝtupoj li falis trans kuiristinon. „Vi senhonta, kial vi kuŝas ĉi tie? Kiu vin faligis?“

„*Bona vino, moŝta sinjoro.*“

„Kaj ĉu vi ankoraŭ diras tion al mi? Post kiam mi revenos, ni kvitlos, vi senhontulino!“

Kaj li kuris post Hanĉjo, sed li nenie estis. Li demandis la pordiston, ĉu li vidis la serviston.

„*Antaŭhieraŭ?*“ demandis la pordisto, kiu la veran nomon ne sciis, samkiel la kompatinda kuiristino.

„Vi estas azeno, antaŭhieraŭ li ĉi tie ankoraŭ eĉ ne estis,“ ekkoleris la sinjoro. Nur post longa pripensado li divenis ĉion kaj la kolero fine ridigis lin, ke Hanĉjo faris pri ili amuzaĵojn.

Dume Hanĉjo venis hejmen tute kurŝvitega.

„Nu, ĉu ci jam revenas el la servado?“ demandis la paĉjo.

„Mi ankoraŭ ne venus, se mi timis batregalon. Ili havas tie filinon, kaj ŝi estas diable bela, ŝi plaĉis al mi kaj mi vespere vizitis ŝin kaj volis kisi ŝin. Sed ŝi komencis kriegi, kvazaŭ oni volus per forkego piki ŝin, kaj ŝi alvokis la tutan kastelon. Mi devis fuĝi, por ne ricevis batpunon.“

„Nu, ci estas dia ŝtipo, mi ne plu scias, kion kun vi,“ ekkoleris la paĉjo.

„Paĉjo, mi scias, kion mi faros,“ diris al tio Hanĉjo, „en la kastelo mi aŭdis pri iu reĝo, kiu laŭdire kunvokis multajn klerulojn por disputi kun ili. Ili diru ion ajn, li ĉiam respondas: „Tio estas vero,“ kaj se al iu li diras: „Vi mensogas!“, tiu laŭdire venkos kaj al tiu li donos aŭ multe da mono, aŭ sian filinon. Mi iros tien kaj disputos kun li, ĝis li diros: „Vi mensogas!“

„Nu eble vi taŭgas por tio. Iru nur, adiaŭ!“

Hanĉjo do ekiris al la reĝo, fama pro disputado. Feliĉe li venis tien kaj estis allasita al la reĝo.

„Ĉu ci do volas disputi kun mi?“ demandis la reĝo.

„Nu, mi provos tion,“ diris Hanĉjo kaj sidigis sin apud la reĝo sur remburitas seĝon.

„Nun komencu rakonti, kaj se mi diros, ke ci mensogas, ci ricevos mian filinon kaj multe da mono,“ diris la reĝo kaj mansignis al Hanĉjo, ke li komencu.

„Foje mi iris en arbaron kaj faligis kverkon,“ komencis Hanĉjo.

„Tio povas esti vero,“ diris la reĝo.

„El ĝi estis tiom da segaĵpolvo, ĝis mallume!“

„Ankaŭ tio povas esti vero.“

„El tiuj segaĵoj mi plelis ŝnuron.“

„Eĉ tio povas esti vero.“

„La ŝnuron mi alligis al la ĉielo kaj grimas sur ĝi supren.“

„Tio ankaŭ povas esti vero.“

„Supre peceto da ŝnuro mankis, do mi fortranĉis pecon sube kaj supre alligis ĝin.“

„Ankaŭ tio povas esti vero.“

„Jam mi estis kaptanta trabon, kiam la ŝnuro ŝiriĝis kaj mi falis kaj enpuŝiĝis cent klaftojn sub la teron.“

„Kaj ankaŭ tio povas esti vero.“

„Mi rememoris, ke ni havas en la kuirejo hakfosilon, do kun emo mi elgrimpis por elfosi min.“

„Tio povus esti vero.“

„Elirinte, mi vidis kuri leporon, kaj tiu havis sur la kolo paperfolieton.“

„Tio povas esti efektiva vero.“

„Kaj sur la opereto estis skripte, ke via paĉjo kun mia avo paŝtis porkojn.“

„Ci mensogas,“ ekkriis la reĝo kaj saltleviĝis de la seĝo.

„Ĉu mi mensogas? Tiam vi malvenkis, kaj mi ricevos monon.“

Jen la reĝo ektimis kaj nur tiam li rememoris pri sia veto.

„Aŭskultu, Hanĉjo, mi donos al ci sufiĉe da mono, sed la filinon mi ja ne povas edzinigi al ci; ci estas kamparano, sed ŝi estas reĝidino.“

„Nur donu al mi la monon, mi ne bezonas vian reĝidinon, ĉar mi scias pri pli bela junulino.“

La reĝo estis kontenta eĉ kun tiu ĉi komplimento, donis al Hanĉjo tiom da mono, kiom li volis, kaj ĝojis, ke li senigis sin de li. Kiam Hanĉjo venis hejmen, li aĉetis al si grandbieron kaj havis eĉ tro da saĝo.

Tradukis J. Patera

Zdeňka Bergrová

Joĉjon ne tuŝi

„Per neniuj nifoj vi surprizos min, ĉio estas nur mistifikaĵo,“ diris Karlo kaj arogante li ekrigardis la sinjoron nifologon.

Infanoj sidis kun la multŝatata vizitanto, doktoro de sciencoj kaj ankaŭ adepto de kuriozaj fenomenoj, kies kernon la scienco ne kapablas trovi – en la astronomia observatorio sur Petřín.

„Neniu devigas vin kredi, ke ie en la senfina universo ekzistas simila fenomeno, kiel la vivo sur la tero,“ respondis la doktoro.

„Sed estus strange, se ĝi ie tie ne ekzistus, tion diras la sinjoro doktoro tre bone,“ aŭdigis sin Magda.

„Tie ie, mi ne diras, ke tie ie ĝi ekzisti ne povas,“ daŭrigis Karlo. „Sed ke la homoj de tie ĝenus sin per vizito al ni, farus ĉi tie bruon dum alteriĝo, aŭ ion sekretan, eble cirklojn en grenkampoj, tio estas sensencaĵo.“

„Sed kiu laŭ vi faras la bildojn en la greno, kiu,“ objetis Zora.

„Vandaloj.“

„Sed,“ rimarkigis la doktoro, „al la bildoj estas de nenie libera aliro. En tio estas la mistero.“

„Eble el helikoptero oni povus ilin fari,“ aŭdacis diri Vraĉjo. Li ne volis lasi Karlon senhelpa, kiam la ceteraj infanoj aprobis la dirojn de la doktoro.

„Tio ankoraŭ ne estas perfekte esplorita,“ konsentis la nifologo.

„Kiel statas la afero de la praeksplodo,“ demandis Stanĉjo.

„Laŭ teorio de iuj astronomoj okazis en la komenco de la ekzistado granda praeksplodo, kaj pro tio la universo ĉiam ankoraŭ ekspansias,“ respondis la doktoro nifologo. „Kaj ke ĝi ekspansias, estas pruvite.“

„Nu, bone,“ ekparolis denove Karlo, „sed se ĉe la komenco estis la praeksplodo, kio estis antaŭ la praeksplodo!“

„Mi vidas, ke de vi eskapi ne eblas,“ ekridis la doktoro de sciencoj, „ree mi devas konfesi, ke ankoraŭ ne ĉio estis esplorita.“

„Estas same kiel pri la fino de la universo. Se ĝi ne estus finhava, kio estus post ties limoj,“ ekridis Anĉjo. „Vi diris, ke iaj pluaj universoj. Universoj, universoj...“

„Ĝuste, sed tio min iom forkondukas de la konsidero, ĉu ni volas, aŭ ne volas kredi, ke super la tero aperas nekonataj objektoj, kiuj moviĝas. Oni trovas, ke ĝi ne povas esti polusa aŭroro nek ia aviadilo – kaj tial ni povas nur kredi aŭ ne kredi, ke ĝi estas NIFO,“ aldonis la doktoro.

En tiu momento venis en la observatorion Andreo – kaj ne sola. Akompanis lin neordinara knabo.

„Ili jam estas ĉi tie,“ aŭdigis sin tuj kelkaj infanoj. La plimulto el ili preskaŭ ĉiam silentis, sed nun estis la ĝusta momento por aŭdigi sin.

La sinjoro doktoro de sciencoj ne venis en la observatorion pro nenio. Invitis lin ĉi tien la direktoro de la observatorio mem, kiam la instruistino de la infanoj sciigis al li strangan aferon. Ĝi okazis al Andreo. Sed pro tio ni devas komenci alimaniere.

Andreo estis maldika knabo kaj en la lernejo lin ofte subpremis kruduloj. Oni nomas tion ĉikanado. Andreo neniam plendis, sed ne pro tio, ke li timus la Veron – kvankam li timis ĝin ankaŭ. Sed plie la plendado malplaĉis al li. Foje la buboj enpremis lin en angulon kaj en tiu momento aperis ĉe ili instruistino.

„Kion vi faras,“ ŝi frapdemandis ilin.

La buboj diskuris, sed tamen la instruistino taŭzis ilin. Ŝi eĉ skribis pri la evento al iliaj gepatroj.

Ie la buboj restis senpunaj, tio ne estas bona, aliloke ili ricevis batregalon, tio ankaŭ ne estas la plej bona. Kiam ili ricevas malgrandan batadon, tiam ili nur obstiniĝas, kiam tre grandan.... nu ni lasu tion. Kion propre povas plenaĝuloj fari, por ke el la buboj ne kresku krudeluloj? Plej bone ordigas ilin la samlernejanoj. La tuta klaso devas kontraŭ tiaj buboj unuiĝi. La ĉikanadon simple ne permesi al ili.

Andreo havis absolutan aŭdosenton kaj longajn suprajn fingrojn. Ĉu vi ne scias, kio estas la absolutna aŭdsento? Li ne devis uzi agordilon kiel ceteraj homoj, kiam ili volas aŭdi, kiel sonas la ĉambra a. Tio estas grava por ĥoroj, por ke la kantistoj povu komenci ĝuste kaj ne tiru la orelojn de la aŭskultantoj per tio, ke ĉiu kantus, kiel li mem ekdezirus. Pro tio la ĥorestro havas la agordilon, blovas en ĝin kaj aŭdiĝas la ĉambra a. Ĉiuj komencos egale. Iuj homoj havas de la naturo la donacon aŭdi la ĉambran a ĉiam ĝuste mem – sen la agordilo. Ili havas la absolutan aŭdosenton. Kaj Andreo apartenis inter ilin. En la familio li ne estis sola. Lia paĉjo ludis la unuan violonon en ĉambra orkestro, ankaŭ la absolutan aŭdsenton li havis. Verdire havas, ĉar ili ankoraŭ ne mortis.

Memkompreneble la patro de Andreo deziris, ke la bubo baldaŭ komencu violonludi. Sed – mondo miru – Andreo ne volis. Sed kial li ne volis? La belan muzikon, kiun oni senbezone nomas serioza, dum ĝi estas simple nur la plej bela, tiun li aŭskultis treege volonte, ekde la infanaĝo li sciopovis funkciigi per butono la ricevilon. Sed mem lerni la ludadon de violono, tion ne. Tion por neniu kosto. La paĉjo koleus, la panjo koleus, ne, li ne volis. Kaj ĉu vi scias kial? Ludi violonon estas sufiĉe malfacile. Komence oni ofte tuŝas aliloke, ol oni devas, kaj tiam aŭdiĝas falsa tono. Brr. Tion Andreo ne toleris. Kaj tial li restadis ĉe la muziko je butonoj.

Foje venas Andreo el la lernejo hejmen, iras en sian ĉambron – kaj tie sidas nekonata buto – tre stranga. Li estas diafana, sed ne nur tiom maldika, vere estas kvazaŭ tranebule vidĉio, kio estas malantaŭ la bubo.

„Tra kie vi venis ĉi tien?“ diras Andreo kaj ankaŭ sidigas sin.

„Tra la fenestro.“

„Ĉu vi estas ŝtelisto?“

„Mi ne estas.“

„Do kiu vi estas. Kiu estas via nomo kaj kion vi faras ĉi tie.“

Momenton estis silento.

„Ĉi tie vi nomas nin nifo-anoj. Sed al mi tio ne plaĉas, ke vi diru al mi nifo-ano. Diru al mi, kiel vi volas, sed nur ne nifo-ano.“

„Nu strange,“ diras Andreo. „Ĉu mi devus alvoki la panen?“

„Ne, dume mi petas vin, ne,“ balbutis la diafana bubo. „Donu al mi nomon.“

„Do eble – la sofisto Sekalo.“

„Sekalo ne plaĉas al mi, tio estas kvazaŭ mi farus la cirklojn en la greno. Sed mi ne faras ilin.“

„Mi dediĉus al vi la nomon Akcipitro, ĝi estas laŭ iu glora verkisto, sed vi ne kapablas pronaci la songrupon –kc-, do tio ne konvenus. Do eble Joĉjo.“

„Eble, eble Joĉjo. Kaj vi estas...“

„Mi estas Andreo... Sed nun parolu, kion vi faras ĉi tie.“

„Nu mi estas tiu – kiel vi diras al ni nifo-anoj. Ili elŝipigis min ĉi tie. Mi volis en la universon. Vi ĉi tie volas ĉiuj en la mondon, ni en la universon.“

„Kial vi scipovas ĝuste ĉeĥlingve. Ni estas malgranda nacio. Por vi estus pli bone en Ameriko.“

„Tute ne. Tien ne troviĝas malnovaj burgoj kaj kasteloj. Prago estas la plej bela. Krome eble ankoraŭ Parizo.“

„Nu, vi eble pravas.“

„Mi aŭskultis ĉi tie muzikon, ĝi estas bela.“

Nur nun Andreo rimarkis, ke la ricevilo ludas.

„Ĉu vi scipovas tion ankaŭ?“ demandis Joĉjo.

„Ne, tute ne. Sed mi scipovas aŭskulti. La buboj estas plejparte por la dura muziko, por perkutinstrumentoj, por grandega bruego.“

„Sciu, mi volus tion ellerni. Ne perkutilojn, sed tion, kion ili ĝuste ludas. Ĉe ni estas ĉio pli bona ol ĉi tie, kion mi dume vidis, sed la muzikon vi havas pli bonan.“

Dum mallonga tempo la buboj interparolis, sed poste nur tamen Andreo alvokis la panjon.

„Kion vi diras??“ ŝi miris.

Sed ŝi mem vidis, ke la bubo el la universo estas diafana, tial ŝi devis kredi.

„Panjo, ni lasos lin ĉe ni ĉu jes.“

„Nu eble jes, sed nur poste, kion diros la paĉjo.“

La paĉjo estis por. Sed li havis kondiĉon.

„Andreo, jen Joĉjo ŝatus lerni violonludi. Sed vi ne volas. Kio do, se vi provus tion kune.

Al Andreo restis nenio alia, ol promesi, ke ili komencos tuj morgaŭ.

„Kaj nun dormi, buboj,“ diris la panjo.

Kaj post kiam ili satdormis, Andreo kunprenis Joĉjon en la lernejon.

Dio mia, kia estiĝis konsterniĝo. Ĝi estis artfajraĵo. Ĉiuj observis Joĉjon, nu mireginde. Ili nur ne rajtis tuŝi lin. Tion Joĉjo ne permesis. Sed li ja estis neniu fortulo? Kaj tamen li scipovis tion aranĝi.

„Kiam iu volos tuŝi min, Frans lin fulmo. Por pli granda distanco nur malforta, sed se iu irus pli prokrmen, tiam mi garantias nenion, la elektro povas lin eĉ mortigi,“ sciigis Joĉjo.

Iuj buboj, ĉefe la kruduloj, ne obeis la averton, ili opiniis, ke Joĉjo nur fanfaronas, do tial ili provis tion. Sed li ne fanfaronis. Ili ricevis kurento-fracon. Ho Dio, kiom ĝi formikis.

Al Andreo kaj al knabinoj Joĉjo permesis veni multe pli prokrmen. La kruduloj nur rigardaĉis. Andreo tuj fariĝis pli admirata. La kruduloj ne trovis admirindaj la knabinojn eĉ nun, ili simple la knabinojn subtaksis.

Fine ne la knabinoj, nek Andreo kaj poste nek la instruistino povis proksimiĝi al Joĉjo absolute.

La instruistino diris:

„Joĉjo certe interesus astronomojn. Mi telefonos al observatorio, kion vi diras, infanoj.“

La infanoj ektondris hura.

Kaj tial efektiviĝis la fama kunveno en la astronomia observatorio de Petřín.

La sinjoro doktoro de sciencoj iom leviĝis, kiam Andreo kaj Joĉjo eniris. Li ĉiam opiniis, ke temas pri la ŝerco aŭ eraro, sed nun li vidis...

„Bonvenon al vi, sinjoro Joĉjo,“ li ekpepis. „Bonvolu sidigi vin.“

Joĉjo iom antaŭŝovis Andreon. Nur post li ankaŭ sidigis sin.

„Ĉu vi povus afable prezenti al ni la bazajn donitaĵojn pri via hejmplanedo – aŭ eble stelo...“

„Tion mi ne povus, mi ja ne multon scias,“ respondis Joĉjo.

„Ne estas eble, ne estas eble,“ respektplene oponis la doktoro nifologo. „Tia altvalora vizito – kaj por ni tia altvalora okazo ascii ion pri la vivo en la universo...“

„Sciu, mi sopiris veni ien sur alian planedon, sed mi ne estis diligenta kaj mi scias preskaŭ nenion pri la mia propra. Nur nun mi trovas, ke eble devis vojaĝi iu pli bona. Mi estas filo de la ĉefinĝeniero de vojaĝoj, kaj tial, post kiam mia patro post kelkaj propraj ekskursoj en la universon feliĉe revenis kaj certigis, kion oni povas kie aranĝi, tiam li permesis al mi ... mi tre bedaŭras, mi estos neniel utila al vi,“ pentoplene konfesis Joĉjo.

„Sed ni povus almenaŭ mem pri multo konvinkiĝi...“

„Kion vi pensas per tio,“ ektimis Joĉjo.

„Permesu al mi tuŝi vin...“

„Ĝuste tio ne eblas,“ firme diris Joĉjo. „Tuj kiam vi tuŝus, mortigus vin elektra kurento, vi forbrulus. Kaj eĉ – se vi devigus min, ke mi lasu min iel esplori – tial mi estas aranĝita tiamaniere, ke mi malaperos.“

„Tion vij a ne farus al ni,“ ne lasis sin rifuzi la doktoro nifologo. „Ni tiom sopiras je la science ekkono...“

„Mi malaperos hejmen en la universon.“ Kaj Joĉjo ekŝvebis iomete super la plankon.

„Vi ja volis kunpreni la violonon kaj magnetofonon kaj bendojn...“ preskaŭ ekkriis Andreo.

„Mi volis, mi volis, sed la niaj ne lasos min ĉi tie, la doktoro esplorus min kaj volus esplori ankoraŭ pli,“ ekĝemis Joĉjo.

„Ni ja faras multajn esplorojn, centojn, milojn,“ obstine daŭrigis la nifologo.

„Adiaŭ, Andreo,“ vokis Joĉjo kaj ŝvebis pli alten kaj pli alten.

La infanoj elspiris oooĥ.

Kaj Joĉjo malaperis. Li aerdisiĝis.

„Vi fortimigis lin,“ lamentis Andreo kaj riproĉe rigardis la nifologon.

„Stultaĵo,“ eldiris Karlo. „Ĝi estis ia mistifikaĵo“

Sed ĝi ne mistifikaĵo.

Ĝi estis fabelo.

Zdeňka Bergrová

La Virtuala Vyšehrad

Johanon kaj Jakobon interesas eksperimentoj kaj ĉio mistera altiras ilin. Ili estas amikoj, sed interretaj. Johano estas nagano, eŭropano, kaj Jakobo aŭstraliano. Strange, ĉu, ke ili kune povas amiki. Vi opinias, ke Johano scipovas perfekte angle. Eraro! Jakobo parolas preskaŭ same bone ĉeĥe kiel Johano, eĉ se li naskiĝis en Melburno, ĉar ambaŭ gepatroj estas ĉeĥoj. Ili ĉiuj tri estis vizite en Prago, ili loĝis ĉe la gepatroj de Johano en Vyšehrad, la buboj amikiĝis. Ili havas komunajn hobiajn, interregn, eksperimentojn, nu vi scias imagi tion.

Sur la muregoj de Vyšehrad ili travagaĉis ĉiujn angulojn, sed tio ne sufiĉis al ili. Ili esploris, kiel aspektis Vyšehrad dum praaj tempoj, kaj ili ŝatus vidi tiamajn historiajn konstruaĵojn bele en la realo. Altiris ilin la tempo, kiam Vyšehrad ankoraŭ ne estis militista fortikaĵo el la 17-a jarcento. Kiam ĝi ne aspektis kiel hodiaŭ. Kiam estis ĉi tie burgo, dum la regado de la unua ĉeĥa reĝo Vladislao II. reĝa burdo, kaj ĉirkaŭburga urbeto. Tio estis ankoraŭ la romanika periodo. Mirinde, ke el tiu tempo restis pentrinda preĝejo, la rotundo de sankta Marteno. Ĝi estas el la dekunua jarcento! Rotondo estas nomataj konstruaĵoj, kiam ili estas rondformaj. Tiom malnovaj sendifektaj preĝejoj estas en Prago nur tri, ĉiuj rotondoj. Sed ne pensu, ke rondformaj estis tiam ĉiuj konstruaĵoj. Burgoj rondformaj ne estis. Vi vidas sur ili, ankaŭ sur la rotundo, kiel oni tiam konstruis. Fenestroj estis supre rondaj, kaj ofte ili estis disduigitaj per koloneto. Multe pli malfrue, ie du-tri jarcentoj pli malfrue, staris en la ĉirkaŭburga urbeto Vyšehrad multaj belegaj domoj gotikaj. Tio estas tiuj konstruaĵoj, kiuj havas fenestrojn supre kun ogivo. La posedantoj de tiuj ĉi domoj plejparte havis rajton fari bieron. Kaj tion multaj praganoj enviis al ili.

Bedaŭrinde, por Vyšehrad oni batalis. Plej multe ĝi estis difektita post la batalo en la jaro 1420, kiam forlasis ĝin la malsatiĝinta garnizono de Sigismundo kaj kapitulacis antaŭ husanoj sur Pankrác. Se vi ion ankoraŭ ne scias, do la husana periodo estas en la ĉeĥa historio tre grava. Husanoj batalis kontraŭ la granda maljusteco, ili ne volis kiel rezón la malfidelan. Sigismundon, kiu ĉeĥojn perfidis, kaj ili sieĝis lian garnizonon en Vyšehrad. Post la foriro de solduloj, de tiu ĉi dungosoldataro de Sigismundo, enpenetris al Vyšehrad sovaĝaj hordoj de sube... el la Nova Urbo de Prago. Sekve la gotikan Vyšehrad ne ruinigis husanoj, tion fartis praganoj, ĵaluzantaj pri la bierfarejaj rajtuloj.

Jakobo kaj Johano ŝatus la mezepokan Vyšehrad riveli el la pasinteco en la nuntempon. Sed kiel... Iom ili sukcesis, ili povis renovigi Špička, la pordegon de Vyšehrad, kiu troviĝis inter la nunaj pordegoj Leopoldova kaj Táborská. Ili povis virtuale renovigi ĝin, ĉar sur Petřín staras ĝia imitaĵo proksime de la rigardoturo. Fakte restis post ĝi nur la komenco de la volbaĵo... Sen pripense malkonstruigis ĝin sinjoroj inĝenieroj nur en la jaro 1860, por ke ĝi laŭdire ne obstaklu al trafiko.

Sed tiam ja estis jam klare, ke tra la fortikaĵo de Vyšehrad la ĉefa vetur vojo ne kondukos ke ĝi flankeniĝos ĝis tie, kie nun situas la Ponto de Nusled, kaj kio pli, eĉ tiun ĉi vojon transportistoj forlasos, tuj kiam estiĝos la ĉefa rondvojo ĉirkaŭ Prago. Tute ne tra Vyšehrad!

La buboj klopodis laŭ diversaj malnovaj desegnaĵoj, kiujn oni nomas vedutoj, riveli unuopajn konstruaĵojn kaj kunmeti el ili la virtualan Vyšehrad, sed de la komenco ili ne multe progresis. La vedutoj ne estis precizuj, la konstruado senĉese ŝanĝiĝis... Sed male ili malkovris bonan fonton en la Legendoj de Vyšehrad de Popelka Biliánová pri tio, kiel Vyšehrad aspektis ne nur en la komenco de la dudeka jarcento, kiam Popelka Biliánová vivis kaj loĝis en dometo proksime al la estinta Ŝpička, sed ankaŭ longe antaŭ tio. Kaj en la legendoj ili trovis ankaŭ „Danco de blankaj virgulinoj“. Ili konsterniĝis.

Do la misteraj bildoj en kampoj ne estas enigmo nur nuntempa. Tiaspecaj fenomenoj aperadis jam iam... Do vi kune kun Johano kaj Jakobo trairu almenaŭ koncize la rakontadon de Popelka Biliánová, por mem distingi, kio povus esti en legendo la reala evento, por kiu ne ekzistas klarigo ĝis nun, kaj kion eble aldonis rakontantoj, por ke tio plaĉu al la scivolemaj aŭskultantoj. Popelka Biliánová, kiu mortis en la jaro 1941, parolas per malnovtempa ĉarmo...

Danco de blankaj virgulinoj.

Sur Ludvo ĉe la armilejo, post ruiniĝo de la reĝa palaco, laŭdire estis kultivataj legomoj, kiu laŭdinda kutimo konserviĝis ĉi tie ankaŭ en la pasinta jarcento. Kaj dum la serenaj kaj varmaj noktoj someraj laŭdire ĉi tie sur la fortikaĵo de la detruita palaco de princoj kaj reĝoj ĉeĥaj aperadis vicoj da blankaj virgulinoj, kiu kantis tristajn kantojn, kiujn nenio komprenis, kaj prezentis strangajn dancojn ...

Dum varmaj noktoj ne valoras al ĝardenisto iri hejmen dormi, eblas akvumi seninterrompe. Tiel faris ankaŭ la legomkultivisto. Nur por momento li sidigis sin en la herbon, por ripozi. Kaj dum li sidas, subite kvazaŭ svarmo da cignoj alimpetas. La ĝardenisto levis la okulojn – kaj ili ne estis cignoj, sed blankaj virgulinoj. Ĉiuj havis blankajn robojn, harojn disligitajn kaj ŝvebis en la aero kiel nebulo.

Antaŭ la ĝardenisto rekonsciĝis, la blankaj virgulinoj ekprenis sin je manoj kaj dancis en la aero kiel lanugeroj kaj kantis al tio tiam funebrajn kantojn, ĝis la koro de l' ĝardenisto preskaŭ krevis. Ili dancis preskaŭ nur en la aero. Tuj kiam batis la unua horo, ili malaperis kiel fumo...

La ĝardenisto estis stupora kaj ne akvumis plu. Kaj kiam la suno leviĝis, li vidis sur la legomoj, kie la blankaj virgulinoj nokte dancis, ke la legomaj ja ne estis piedfrapitaj, sed ĉiuj kliniĝintaj al la tero unudirekte en formo de rondo, kvazaŭ ilin pluvo kaj vento al la tero vipkurbigus.

Kaj la legomoj ja kreskis, sed ili ne plu leviĝis kaj restis tiel kliniĝintaj en vasta rondo dum la tuta somero.

La blankaj virgulinoj onidire dancadis ĉi tie dum la lunhelaj noktoj ĉiam, kaj pro tio en tiuj ĉi lokoj onidire neniu legomoj kreskis rekte.

Sed ili ne venadis al la formortinta fortikaĵo de la malnovaj Premislidoj nur dum la varmaj noktoj someraj... Foje en vintro falis tiom da neĝo, ke soldatoj devis en la neĝo vojojn ŝoveli, por povi veni al la destinita gardposteno. Kaj soldato en la ŝovelita vojo staris ĝisbruste kaŝita de neĝo. Kaj tuj nokte eksplodis sovaĝa neĝoŝtormo en Vyšehrad, ĝi preskaŭ forbalatis konstruaĵojn de sur la tera surfaco, tiom pli la neĝon el la vojoj elfositan. En momento la neĝoŝtormo blovplenis la peze ŝovelitan vojon kaj la neĝo en sovaĝa blovado pleis sin kvazaŭ en frostiĝinta antaŭinfero.

Soldato enpaŝis garbudon, rapide paŝetadas tie por ne frostiĝi kaj rigardas. La luno, estas vero, lumis, sed pro la neĝblovado ne trapenetris multe da ĝia lumo al la tero. Precipe en centro de la korto de la fortikaĵo kirliĝis la neĝo alten, pelata kiel diabla nupto. Sed subite ĝi kuŝiĝis tujmomente kaj nur en la centro de la fortikaĵo ĝi ankoraŭ kirliĝis en sovaĝa turniĝado.

La soldato elrigardas el la budo kaj jen li vidas, ke ne kirliĝas neĝo, sed vicoj da virgulinoj blankaj. Vestitaj ili estis en nebulaj roboj kaj estis travideblaj iliaj korej, blankaj kiel glacio. Kaj la nebulroboj pendis ĝis la neĝo, kaj dum ili dancis, la neĝo kirliĝis post la nebulroboj kiel nubo. Matene estis ĉio en la fortikaĵo blovkovrita per unueca neĝa tapiŝo, nur en la centro estis elbalaita blanka rondo...

Eĉ aŭtuno aperas la blankaj virgulinoj en la fortikaĵo kaj elŝoviĝas el peza nebulo, sed tiam ili ne dancas en vigla rondtumulto, sed ili peze treniĝas sur la tero kaj fine malĝojece plorante ili disiĝas je nenio... Eble ili priploras la ruiniĝon de la malnova Vyšehrad dum la novembraĵ tagoj en la malfeliĉa jaro 1420.

Ĉi tie finiĝas la legendo, kiel notis ĝin Popelka Biliánová.

Vi rimarkis, ke en Vyšehrad neĝon ŝovelis soldatoj, ĉu. En la Fortreso rekte en la fortikaĵo staris ĝis la jaro 1927, kiam ĝi forbrulis, militista konstruaĵo, citadelo. Nun estas tie kvadrata parko. Stara sen ĝi kvar statuoj de Myslbek laŭ motivoj de Malnovaj ĉeĥaj mitoj de Jirásek. Origine ili staris sur la Palacký-ponto, sed ĝi estis en la dua mondmilito dum flugatako difektita kaj la statuoj staras nun ĉi tie.

Kaj kiel konstante ŝanĝiĝis ĉio, kio estas inter la muregoj de Vyšehrad. Kiam tie eble unuafoje dancis la blankaj virgulinoj... Eble ankoraŭ pli frue, ol estiĝis la fortikaĵo de Vyšehrad. Ĝis kiam legendo ne estas enskribita, la rakontantoj ŝanĝas ĝian enhavon, kaj tial al tio, ke sur Vyšehrad kreskis fleksiĝintaj legomoj, oni elpensis iam blankajn virgulinojn kaj pli poste soldatojn gardostarantajn...

Per la konstruo de la fortikaĵo Vyšehrad tre ŝanĝiĝis. La flanko de la masivo de Vyšehrad altigis taluso, ankaŭ la vojo kondukis tra alia loko, la origina malsupra pordego estas masonfermita. Kondukis de ĝi malsupren mallarĝa veturvojo al Vratislavova-strato tre abrupte. Kaj tra la nuntempa Cihelná-strato faras la vojeto kurbiĝon. La fortikaĵo estas bela, pinkava, sed eble estas domaĝe, ke dum ĝia konstruado estis ŝutkovritaj la restaĵoj de mezepokaj konstruaĵoj.

Tio Johanon kaj Jakobon kolerigas. En la komparado de vedutoj, kiuj estiĝis en diversaj epokoj, ili estas plene furiozaj. Kiam ili videbligas virtuale unu konstruaĵon kaj enmetas ĝin en la ĉirkaŭaĵon, tiam en laboro kun plua veduto ili trovas tie tute alian domon. Ilia stato estas preskaŭ simila kiel tiu de sciencistoj arkeologoj, kiuj komencas foslaborojn por ascii, kio ie iam antaŭ longe ekzistis. Ili rajtas en Vyšehrad fosi nur ie, por ne difekti la konstrumemoraĵojn pli postajn. Antaŭ kelkaj jaroj ili malkovris fundamentojn de la pli frua preĝeja konstruaĵo malantaŭ la muro de la tombejo de Vyšehrad. En la plej malnova domo n-ro 14 estas enmasonita praa masonaĵo kaj tuj apude estas fundamentoj de la preĝejo de S-ta Laŭrenco el la tempo ankoraŭ antaŭromanika. La unuaj historiaj mencioj pri la slava Vyšehrad estas el la 9-a jarcento, Vyšehrad povis estiĝi iom pli poste ol la Praga Kastelo, sed granda tempo-diferenco ĝi ne estas kaj dokumenti tion propre ne eblas.

Kiel devas la buboj Johano kaj Jakobo helpi sin kun ĉiuj donitaĵoj, kiam ili volas riveli la virtualan Vyšehrad? Tuji omete for de la fundamentoj de S-ta Laŭrenco estas plua malnova ruinaĵo, ĝi estas ŝirmata de krado, iam ĝi estis ponto inter la burgo kaj la ĉirkaŭurbo.

La buboj esploras, komparas kaj ne restas trankvilaj. Ili envicigas la konstruaĵojn en tiujn jarcentojn, en kiuj Vyšehrad estis la centro de la ĉeĥaj princlando kaj reĝlando.

Kaj okazis io mirakla. Ili sukcesis virtuale riveli la praan tempon. Vyšehrad elmergiĝis el la pasinteco en la tuta dignoplena majesteco. Kaj poste ĝi transformiĝis kaj transformiĝadis e lunu praa aspekto en pluan, el la tempo antaŭromanika, kiam oni komencis ĉi tie stampi monerojn, en la romanikan, poste en la gotikan, en la tempon de Karolo IV., la Patro de l' patrujo, kiam Vyšehrad troviĝis sur la pinto de sia gloro. Nu, ĝi estis superbeco, la virtualaj aspektoj alternis. Kaj tiel ili ankoraŭ ne finiĝis. Tute ne, ke tio finiĝus nur tiele...

Foje Johano surprizis Jakobon per informo, ke nokte malaperis la muregoj de Vyšehrad kaj Vyšehrad transformiĝis eĉ en la realo. Precize laŭ sia virtuala aspekto unue en la pratempan, kaj de tiu tempo tio plulas, el la prateta ĝi estas post mallonga tempo romanika, poste gotika, poste ree altiĝas la Fortikaĵo kaj tiel ĉiam denove, ĉio ripetiĝas. Homoj ne kapablas miri, ili multamase ĉeestas, okazos sciencaj konferencoj pri tio.

Jakobo tuj sciiĝis, ke li kiel eble plej frue venos kun paĉjo kaj panjo, nur post kiam li sukcesos persvadi ilin al la reveno en Bohemion...

Tiaspecan realan fablon oni ja havas nenie tra la mondo...

Nur tiele...

(tradukis J. Patera)

Jiří Karen

Serĉado de la Blua Tono

Hledání modrého tónu

Poemciklo pri Fryderyk Chopin

LA UNUA AMO

La amoj iradas en ĉiele blankaj vestoj

Tial preni veŝton kaj kravaton

Laki la rideton

Dande surmeti ĉapelon

Estas malfacile bruligi

Manuskriptojn

kaj diradi „Mi amas vin

Mi emus... sed... antaŭ mi

estas jam nur triumfa reveno

aŭ nenio“

Jen la unua monero de favoro

Kvazaŭ hazarde teren glitas

En formo de ganteto

Il carissimo staras stulte kiel kolono

Ŝi murmuretas ion ofendite

Eblas karulo

Eblas karulino

ke mi vin neniam plu trovos

Tian li

Tian ŝi

Hejme li komponas al ŝi mazurkojn

Harojn en A maĵora

Buŝon en f minora

Li karesas ŝin per melodio

Jes Ŝi estis bela

Sed tio ankaŭ estis ĉio

Per okuloj ŝi lin varmigas

Per tuŝo frostigas

Nur hazarde ŝi havis la nomon

Konstancia Gladkowska

ADIAŬO AL LA HEJMO

En la kampoj silento

Fajretoj frandas en sekfoliaĵo

Nin tristigas ilia fumo

En foriro estas ankaŭ alveno

kaj la fora estas proksima

EL LA PERDITAJ

KORESPONDAĴOJ 1

Vieno 18:30

La labortago de Chopin

Vi ne kredus kiel mi estas

matene malmilda

Mi skribas Al ĉiu noteto kiel

kuracisto

mi perkutas la ventreton Mi skribas

Alvenas la lernantoj Mi ludas

Mi studas koncerton Mi ludas

Oni alportas al mi kafon Mi ludas

En la hejmsurtuto kaj ĝis la dek-dua

Mi ludas

Se mi hazarde ne estas invitita al tagmanĝo
mi manĝas en la salono... Silento...
La sinjoro ne akceptas Mi dormas
(sen dormi)
Vespere mi frizas min
Antaŭ la spegulo mi lernas
gestojn kaj riverencojn
(Kaj tamen kun neniu intima

Poste mi eksidas en la tremetiĝa
duonlumo de kandeloj
Leĝerete mi dancigas valson
en tristajn ŝercojn

Mi ludas sur oráno de la pulmo
kion mi sentas .... Kaj mi konsideras
nokton tago
kaj la erarlumojn lanternoj
Tiu ŝtormo da aplaŭdo
Tiu inundo da voĉoj

Hejmen mi iras post la noktomezo
Ombrojn de l'paseo mi elvokas ilianome
Panjo Paĉjo Fratino Ludovika
Ne timu
Ĉu mi kaj deloganto?
(Eĉ eĥo evitas miajn paŝojn)

Hejme mi eksidas al piano
Al la arboj mi diras „Tio estas limfo“
Al la flamo „Tio estas mallumo“
Al la rivereto
„Ĉi tiu betulo estas via“

Mi iras dormi
(ne ke mi dormus)

REVOLUCIA VARSOVIO 1830
Lafo da sciigoj ruliĝas en la stratojn
Sinjoro Singarda kiel blinklo
vorteton prifrapetas

Al la junaj ridindas
la senfinaj diskutoj
de estetikaj monaĥoj
pri l' signifoj de aĥoj kaj suspiroj

(„La kapon konsilindas ne skui
kaj skribi nur pri tio
ke la luno iras sekrete
al sinjorino rivero
ke juniĝas la tilioj
serpento sunumas sin sur senarbejo
kaj maljuniĝas robinio“)

El ŝtonetoj de malkontento
kunmetiĝas mozaiko de revolucio
Urso estas urso
ankaŭ kiam ĝi havas pelton veluran

Oni ĉesas pensadi pri amoraĵoj
Oni dormas en trivita uniformo
Eĉ la arbo surmetis epoletou
en rango de generalaj folioj

Estas novembro
kaj al pentristoj de ĝardenoj
la ruĝa farbo transfluas
la paletron

CHOPIN NE SCIAS KONSILIĜI

(Al fratino Ludovika el Stuttgart)

Tro multo
ŝutiĝis sur mian kapon
Malgaje estas al mi
Mi ne scias konsiliĝi

Ĉu reveni? Ĉu resti ĉi tie?
Mortigi min? Konsilu
Mi sidas ĉi tie senfare
Mi sidas ĉi tie kun senrimedaj manoj

Kaj mi volas ekmovi la teron

FALO DE VARSOVIO

Caro Nikolao kredas
sole al lancoj de kozakoj
kaj al salvoj de kanonoj
(eĉ la dorsoj girlanditaj per ordenoj)
Li aŭskultis la raporton
kaj ekatentis
Poste sur papero strekaĉis

„Mi ordonas
al miaj ventoj kaj novembro
ke ducent mil pentristoj
prenu farbojn kaj penikojn
kaj pentru al mi Varsovion“

Ili pentos
printempe kaj somere
Aŭtune ĝi falis
kiel seka folio

MALGRANDA INSTRUADO POR FREDERIKO
KIEL ONI EN PARIZO AKIRAS SUKCESON KAJ
GLORON

I
Sinjoro profesoro vivo
Komencis prelegon:

„Vestu vian muzikon
en pelerinon kaj hermelinon de tradicioj
Ĝi restu kortuŝa Plaĉa Oni ne bezonu ĉe ĝi
pensi pri io
kio estas peza

Estu komponisto de iliaj revoj
Ĉe aŭskulto de viaj sonatoj
aplaŭdos vin maksimume helero
sur palpmakula telero
de kafejaj tabloj

Antaŭ ol vi subskribos kontrakton
kvazaŭe ete heziti
(en la borso de sukceso antaŭe elsentu ĉiun
Susureton)

Estu iomete eĉ ventamina
Ne malutilos iu tia Ha kaj Aĥ ĉefina
kaj malgranda skandalo

Via amatino estu bela nudobild'
en spegula halo
Ĉu malsublima? Ne!
Estu ĝi logilo“

Sinjoro profesoro vivo
interrompis la prelegon:

„La moŝtnobelaj al vi malofte pardonos
malsukceson

Neniam malriĉecon
Se al neniuj pafcelu“

II

Se vi scipovos ĝustatempe
kaj ĝustaloke ekludi
kaj ekridi Vi havos
riĉajn lernantinojn... La tonoj sparku
Kaj ludu per ili kiel alumeto per flamo
Ne kredu Ili ne estas el ŝtono

Kiam poste grafino aŭ princino
diros „Lia muziko estas neĝeca aŭ suna“
Kio estis mallumo estos luno
Kio estis fone
ŝoviĝos antaŭen

Se vi poste monate starigos en batalon
tri mil infanteristoj
(frankojn) kaj havos apartamenton
markojn de juveloj
via kaleŝo ne vokos
ke vi havas nur kvin monerojn

Vi gajnis la unuan ludrondon

III

Sinjoro profesoro vivo
interrompis la prelegon:

„Se vi ellasas bestietojn de klaĉetoj el kaĝoj
kaj via spritaĵo bele glitos
sur la supraĵo de l' aferoj
kion oni volas aŭdi
al folioj ne parolos pri l' novembra folifalo

Baldaŭ vi estos dekorita
per ordeno de l' ordeno

Kaj se vi havas ion en la kap' kaj en la manoj
(Kiu volas sin montradi kaj fratiĝi
kun kia ajn stultulo)
kaj se vi forverturos al Malorko
kaj riskos tie skandalon
je tri ŝtupoj sur eskalo
vi avancis plu

Kredeble jam ĉio klaras
Tial ni klakfermos la skribaĵon
ekbruligos la kandelon
Unu por la reĝo
Duan por la eklezi oferon“

Verkis Jiří Karen
Tradukis Jiří Kořínek
Daŭrigota

=====
La membrino de nia klubo

Marta Křenková

forpasis subite la 28-an de aprilo 2003
en aĝo 72 jaroj. Ŝi estis tre agema
samideanino, ŝi tute nove rearanĝis la
fotokronikon de nia klubo.
Honoron al ŝia memoro.

En la antaŭa numero de Bulteno aperis la poemo CHOPIN EN LA VILAĜO de Jiří Karen, el la kolekto Serĉado de la Blua Tono. Nia fidela leganto D-ro Josef Kavka sendis al ni ĉi-teman kontribuon:

kiuj apenaŭ eblas malkaŝi ion analogan al la „semetojn elpafanta acero“...

J. Kavka

Sciencisto ĝuu poezion!

Nepre jes, sed ne ĉiam poemo sukcesas pozitive efiki sur lian menson nesufiĉe preparitan al ĝia embuska artifiko...

Leginte ekz. la cetere belan poemon „Chopin en la vilaĝo“ (plume de Karen, traduke de Kořínek), mi estis draste – eĉ kvarfoje, ĉar temis pri refreno – frapata de jeno:

„Alten malproksimen
semetojn elpafas
acero“

Nu:

1. Acero tute ne kapablas „elpafi“ ion ajn. Jes, ekzistas plantoj sciantaj fakte elpafadi semojn, sed la povra acro nur lasas simple faladi ekz. sian aŭtunan foliaron...
2. Acero ne lasas faladi eĉ siajn „semetojn“, sed fruktojn. La science nomo de ĝia frukto estas diaĥenio.
3. La flugilhavaj diaĥenioj vere povas giri malproksimen, iam eĉ alten, kondiĉe ke blovas forta vento.
4. Konklude, tiam la venton, ne la povran aceron eblas nomi „elpafanto“...

Ĝis tie ĉi havu sian finon la enuige seka analizo fare de botanikisto. Tamen, la principa problemo konsistas en tio, ĉu unuaflanke sciencisto rajtas tiamaniere kritiki poemon, kaj ĉu aliaflanke poeto rajtas perforforti science konstatitan faktaron? Senduba ŝajnas nur tio, ke poeto povas percepci la naturon metafore, do iel „proksimume“. Mi provu ekzempli.

En fabelo aŭ poemo, subtila neĝero, t. e. neĝkristalo, certe rajtas paroli aŭ kanti, sed ĉu ĝi rajtas arbitre ŝanĝi sesangulan (heksagonan) simetron el ekz. kvarangula (tetragona)? Se jes, la poeto kaj lia ilustranto senĝene kontestus la universale validan kristalografian leĝon pri konstanteco de anguloj.

Aŭ: Papilio jes amindumu floron kaj rakontu al ĝi pri sia apogea flugvojaĝado. Sed ĉu ĝi povas fariĝi ekz. diptero, samkiel muŝo, kiu disponas nur pri unusola paro da flugiloj?

Resume: Ĉu la sciencisto prefere lernu abstrakti de la ĵus ekzemplitaj realaĵoj, por plene ĝui poezion, kies licenco estas senlima? Se la poezio tamen havus siajn limojn, kie ili kuŝas?

Fine mi ne forgesu mencii, ke ekzistas altnivelaj poemoj (ekz. plume de Otokar Březina), en

Kion je tio poetino Eli Urbanová?

Mi tute ne miras, ke „la acero, kiu elpafas semetojn“ levis nian scienciston desur la seĝo! Aliflanke dank’ al ĉi miso estiĝis nepre unika analizo, kies manuskripto kuŝas sur mia tablo, analizo, kiun mi kun ĝu legas kaj relegas. Nu, ne sole Karen, sed ankaŭ mi meritas kritikon, nome pro jena poemo:

Dum longa vintro

Kiam mi matene
levas la rulkurtenon,

mi vidas kelkajn arbojn
ĉiam ankoraŭ en sieĝo
de nekutime alta neĝo
kaj sur ĝi brile blanka
aron da kornikoj
nigraj kiel karbo...

Ĉu vi transvivos, birdoj,
dudek kvin gradojn sub la nulo?
Jen kion sperte senhejmuloj...
Ne mi ne povas ĝoji
rigardante tiun
nigreblankan bildon...

Kvankam la frostoj daŭras,
mia amiko devis veni
por min almenaŭ ĉirkaŭpreni...
Mi lin komprenas. Ja se
iun trafas amo!
Jes, mi lin bedaŭras,

kiam mi matene
levas la rulkurtenon...

Laŭdire „kornikon vi ĉi tie ne ekvidos.“ Prava rimarko, ja estas tiel, oni parolas pri kornikoj, dum temas pri korvoj...

Eli

Urbanová

El la Pragaj plej...

- la plej malnova fontano: Kantanta fontano ĉe la Reĝa somerkasteleto el la j. 1564-68
- la plej malnova tombejo: la tombejo de Vyšehrad, el la j. 1887; estas tie enterigitaj pli ol 600 elstaraj personoj de la ĉeĥa kulturo
- la plej malnova kafejo: kafejo Slavia en Lažanský-palaco, ĝi ekzistas ekde 1881-a jaro
- la plej malnova meteorologa stacio: Klementinum, ĉi tie oni mezuras la temperaturon ekde la j. 1753; ekde 1775 ekzistas seninterrompa vico de ĉiutagaj registroj
- la plej malnova malsanulejo: Na Františku, konstruita en 1354 sur la bordo de Vltavo
- la plej malnova bierfarejo: U Fleků en Křemencová-strato, fondita en 1499
- la plej malnova ponto: Karola ponto, el la j. 1357; longa 520 m, larĝa 10 m
- la plej longa ponto: fervoja Negrelli-viadukto en Karlín, longa 1250 m
- la plej longa placo: Venceslaa placo, longa 750 m (laŭ aliaj nur 682 m), larĝa 60 m
- la plej granda placo: Karola placo, kun surfaco 79 650 m² (laŭ aliaj 80 550 m², bv. kontroli mem)
- la plej granda templo: de S-ta Vito en la Praga kastelo, finkonstruita en la j. 1873-1929, longa 124 m, la plej granda larĝo 60 m, volbo alta 33 m)
- la plej granda sonorilo: Zikmund (Sigismundo) en la 1-a etaĝo de la sanktavita templo, la plej granda diametro 256 cm, alta 203 cm, pezas 16 500 kg
- la plej granda statuo: la bronza rajdstatuo de Jan Žižka de skulptisto B. Kafka, instalita en 1950 sur la kolino Žižkov; ĝi estas 9 m alta, 9,6 m longa kaj 5 m larĝa
- la plej granda baroka palaco: Valdštejn-palaco, konstruita 1624-30, nun sidloko de la Senato de ĈR
- la plej longa baroka palaco: Ĉernin-palaco, kies fronto estas longa 150 m, sidejo de Ministerio de eksterlandaj aferoj
- la plej malgranda domo: domo n-ro 1043/4 en Anežská-strato, ties fronto estas larĝa 2,25 m
- la plej longa rivereto: Botič („Rivero Botičo“), ekde la fonto longa 32,8 km
- la plej mallonga rivereto: Mariánský-rojeto en Malá Chuchle, longa 1 km
- la plej longa strato: Plzeňská-str. en Praha 5, longa 10,5 km
- la plej mallonga strato: Boršov en Praha 1, longa 40 m
- la plej granda stadiono: Strahov-stadiono kun dimensioj 310,5 x 202,5 m
- la plej granda naĝ-stadiono: naĝ-stadiono en Podolí, ĝi havas du 50-metrajn basenojn (subtegmentan kaj sentegmentan), infanan vadejon, toboganon, basenon kun saltoturoj
- la plej granda parko: Reĝa ĉasarbaro (Stromovka), 115 ha
- la plej granda natura parko: la parko Klánovice-Čihadla, 907,7 ha
- la plej granda insulo: la Imperiestra kun ŝipejoj kaj aŭtokampadejo
- la plej malnova rotundo: de S-ta Marteno sur Vyšehrad, el la 12-a jc.
- la plej granda romanika konstruaĵo: baziliko de S-ta Georgo en la Praga kastelo
- la plej alta punkto: en Zličín, 399 m super la marnivelo
- la plej alta konstruaĵo: estinta domo de la Ĉeĥa Radio en Pankrác kun 30 etaĝoj, alta 109 m
- la plej alta preĝeja volbaĵo: en la preĝejo de Maria Virgulino la Neĝa en la Jungmannplaco
- la plej alta teknika konstruaĵo: televida turo Žižkov, 216 m alta
- la plej alta ponto: Nuselký-ponta alta 40 m, longa 486 m kaj larĝa 26 m, kun ŝoseoj supre kaj meto-linio interne

(El „Oraj Paĝoj“ elektis Jana Holcová, Mělník)

KOLORA POEMO

Kara Blanka Frato,
Kiam mi naskiĝis, mi estis nigra;
Kiam mi kreskis, mi estis nigra;
Kiam mi sunon iras, mi estas nigra;
Kiam mi timas, mi estas nigra;
Kiam mi malsanas, mi estas nigra;
Kiam mi forpasos, mi estos nigra...

Dum vi,
Blanka Homo,
Kiam vi naskiĝis, vi estis rozkolora;
Kiam vi kreskis, vi estis blanka;
Kiam vi sunon iras, vi estas ruĝa;
Kiam vi malvarmas, vi estas blua;
Kiam vi timas, vi estas verda;
Kiam vi malsanas vi estas flava;
Kiam vi forpasos, vi estos griza.

Nu! El ambaŭ ni,
Kiu estas la Kolora Homo?

(El „Esperanto – Avignon“)

BAREVNÁ BÁSEŇ

Milý bílý bratře,
Když jsem se narodil, byl jsem černý;
Když jsem rostl, byl jsem černý;
Když jsem na slunci, jsem černý;
Když se bojím, jsem černý;
Když jsem nemocný, jsem černý;
Až zemřu, budu černý.

Zatímco ty,
Bílý člověče,
Když ses narodil, byl jsi růžový;
Když jsi rostl, byl jsi bílý;
Když jsi na slunci, jsi červený;
Když je ti zima, jsi modrý;
Když se bojíš, jsi zelený;
Když jsi nemocný, jsi žlutý;
Až zemřeš, budeš šedý

Nuže, z nás obou
kdo je barevný?

(Z „Esperanto – Avignon“)

Karel Toman

Březen

Na naší studni ráno hvízdal kos.
Jde jaro, jde jaro.
A když jsem okno na sad otvíral,
šeptaly pukající pupeny:
Jde jaro, jde jaro.

Bez chvěje se a hrušně čekají.
Jde jaro, jde jaro.
Zas novým třpytem rozkvétá ti vlas
a nových kovů napil se tvůj smích.
Jde jaro, jde jaro.

Bože můj,
obnoviteli, obroditeli,
na srdce v sněhu pamatuj.

ŘÍJEN

Ty bože révy, které posíláš
paprsky slunce na nalité hrozny,
na zlaté hrozny, hrozny fialové,
buď milostivý.

Po teplých stráních vzpínají se k tobě
vášnivě keře roztančeným gestem,
Zpívají, mluví, hovoří a prosí,
bys dal jim oheň, aby rozdaly jej,
bys vdech jim radost, aby vzkvetla v
očíh
zkalený trudem.

Neb my jsme lidé mdlí
a pro tvou slávu milujeme víno
a s číší jen se naše srdce pomodlí.

Karel Toman

Marto

Matene merlo fajfis sur la put'.
Printempo, printempo!
Ĝarden-fenestron tuj malfermis mi:
Burĝonoj krevis, flustris al orel'.
Printempo, printempo!

Pir-arb' atendas, tremas jam siring'.
Printempo, printempo!
Per nova brilo floras via har',
metalon novan trinkis via rid'.
Printempo, printempo!

Mia Di',
renoviganto, reviviganto,
pri kor' en neĝo pensu vi!

Oktobro

Vi Dio de la vino, kiu sendas
radiojn sunar sur ŝvelantajn berojn,
sur orajn berojn, berojn violtonajn,
nin traktu grace.

Pasiaj vitoj sur deklivoj varmaj
Per gesto danca sin al vi etendas
parolas, kantas, peton al vi diras:
vi donu faron por ĝin plu disdoni
kaj ĝojon, kiu floru en okuloj
senbrile Tristan.

Ĉar estas ni ja homoj sen impeto
kaj por vin glori amas ni la vinon
kaj nur kun vinpokalo niaj koroj
preĝas.

Tradukis Rudolf Hromada

Karel Toman

Marto

Sur nia puto en mateno fajfis merlo.
Iras la printempo, iras la printempo
Kaj dum malfermis mi fenestron al
ĝardeno,
krevantaj burĝonetoj flustris:
Iras la printempo, iras la printempo.

Siringo tremas kaj pirarboj
ĝojatendas.
Iras la printempo, iras la printempo.
Per briloj floras viaj haroj,
kaj via rido trinkis da metaloj novaj.
Iras la printempo, iras la printempo.

Disinjoro,
renoviganto renaskiganto,
memoru pri la – en la neĝo – koro.

Oktobro

Vi dio de la vito, kiu sendas
la sunradiojn al sukplenaĵ beroj,
al oraj beroj, al violaj beroj,
estu gracoplena.

Sur la deklivoj varmaj sin etendas
al vi arbustoj pasiemaj per dancanta
gesto,
parolas, vokas, kantas, petas,
ke donu vi al ili ardon por disdoni
ĝin,
en ilin ĝojon vi empiru, por ke ĝi
ekfloru en okuloj

malklaraj de ĉagreno.
Ni amas vinon ja por via gloro,
ĉar estas ni senfortaj homoj,
nur kun pokalo preĝas nia koro.

Tradukis Jaroslav Mráz

Skutečná jazyková rovnost: právo Evropanů

Výňatky z projevu, který pronesl místopředseda Světového svazu esperantistů (UEA) prof. Humphrey Tonkin při zahájení 5. Kongresu esperantistů Evropské unie ve Veroně 23. 8. 2002.

Když byla před mnoha lety systematicky zaváděna francouzština jako vládní jazyk v Quebecu, velmi proti tomu protestovali anglicky mluvící Kanadáné. Proč chcete pomocí zákonů změnit chování lidí, ptali se. Cožpak nechápete, že tak intimní věc, jako je použití jazyka, není možno změnit zákonem? A jestliže je chráněn jazyk mluvený Francouzi, proč také není chráněn jazyk používaný Angličany?

Uplynula už tři desetiletí od jazykových různic v Quebecu. Jednu věc z těchto pří se brzy naučili: zákony jsou potřebné, aby chránily slabé, a nikoliv aby potvrdily moc silných; jazyková politika je potřebná nikoli proto, aby podporovala už existující privilegia, ale aby poskytovala práva těm, kdo se jim dříve netěšili.

V Quebecu je dneska jazyková situace k nepoznání jiná, než byla před padesáti lety. S francouzštinou přišla ekonomická prosperita pro mnoho francouzsky mluvících, a přišel také pocit, že francouzská kultura nepředstavuje v kanadské souvislosti jakousi provinční kulturu vhodnou pro poutě a církevní svátky, nýbrž přístup k světu, bránu k vlastnímu hrdému dědictví.

Podobná slova o neužitečnosti nových zákonů byla řečena o zákonech proti rasové diskriminaci v USA v 50. a 60. letech dvacátého století. Jak je možno změnit srdce lidí změnou zákonů? Avšak člověk, který by se po padesáti letech vrátil do USA, by našel změněný svět: více černochů s univerzitními diplomami ve vlivných pozicích velkých podniků, ve vládních postaveních, mezi advokáty, lékaři, právníky.

A podobné věci se říkaly o zákonech proti diskriminaci žen v mnoha zemích; přesto dosáhly pozoruhodného pokroku ve společenském a ekonomickém postavení žen.

Dneska v Evropě, stejně jako před třiceti lety v Quebecu, hrozí riziko podobné cesty, pokud jde o použití jazyka. Přestože uvnitř téměř každé země Evropské unie existují zákony více či méně účinné na ochranu práv menšin, ustanovení racionální jazykové politiky mezi evropskými státy zůstávají směšně bezvýznamnou prioritou. Dnešní praxe, podle které teoreticky s každým jazykem členských států je zacházeno rovně (ačkoliv v praxi několik jazyků je rovnějších než jiné), nejen nefunguje přiměřeně, ale je často ignorována ve skutečném životě. Marně malé země protestují, protože přece každý ví, že jsou schopny vykroutit se pomocí angličtiny v případech skutečné potřeby – a konec konců jazyky jsou v tomto prostředí považovány za pouhé nástroje komunikace, z nichž některé fungují lépe než jiné. Marně malé země požadují větší jazykovou rovnost, když jim zájmy velkých států účinně brání v jejich úsilí.

Vpravdě však nedostatek prestiže a moci malých jazyků se šíří do mnoha jiných prostředí. Dánský nebo nizozemský spisovatel může neskoro konkurovat autorům velkých jazyků; nakladatelství, filmový průmysl, divadlo a téměř všechny formy lidského uměleckého vyjádření neskoro mohou žít pod stálou záplavou kulturních výrobků větších zemí. Podívejte se někdy na četbu v nizozemském vlaku nebo na dánském letišti; stále více se čtou vlastní romány v angličtině a stále více rostou ceny dánských kulturních produktů, až nejsou konkurenceschopné. A jestliže ve Francii a Německu se čte hlavně ve franštině a němčině, pak často ta díla, která se čtou, jsou překlady z angličtiny. I tak zvané velké jazyky začínají ustupovat ze své nezávislosti na účincích angličtiny.

Ano, hra se od základu mění, ale hlavně kvůli téměř zločinnému zanedbání jazykového problému ze strany silnějších států. Před desítkou let bylo možno argumentovat, že dánštinu by přece nebylo možno plně využít např. při neformálních jednáních uvnitř Evropské unie, protože konec konců jde o jazyk sotva používaný mimo vlastní zemi; podobně bylo možno argumentovat o řečtině nebo nizozemštině. Bylo nutno, aby uživatelé těchto jazyků získali znalost jazyků větších. Před padesáti lety se Dánové a Nizozemci často učili francouzsky nebo německy, aby se neztratili v mezinárodních prostředích, i když angličtina byla nejpobulárnější. Avšak dneska už nejde o malé jazyky jako dánštinu nebo nizozemštinu, které jsou nuceny ustupovat před skupinou mocných jazyků – francouzštinou, němčinou, angličtinou, eventuálně španělštinou, italštinou: nyní jde o to, že francouzština a němčina a jiné ztrácejí svůj vliv před jediným jazykem, a sice angličtinou. Francouzština dneška je dánštinou včerejška, němčina dneška je nizozemštinou včerejška, a obě jdou podobnou cestou.

Přes toto pozvolné ohlodávání pozice francouzštiny a němčiny a jiných velkých jazyků (s výjimkou angličtiny) v Evropě, vlády ještě zdaleka nechápou tuto situaci. Angličtina a její kulturní produkty – filmy, televize, hudba – rychle zaplavují jejich kulturní území, takže celá území, kde před tím vládla frančina nebo němčina, jsou nyní kolonizovány angličtinou – věda, například; vysoké školství všeobecně; televizní programy; počítačové software; je toho téměř nekonečný seznam. Nejde o to, že jeden jazyk vyniká nad jinými (ačkoliv se to děje), avšak, že jedna výrobní série přebírá dřívější pluralitní kulturní ekonomii, tady že jazyk stále více tlačí jiné kulturní výrobky do okrajové pozice. Jazyk se rovná moci; moc se projevuje v převzetí samostatnosti, převzetí estetické svobody a dokonce i převzetí ekonomické moci.

Zatímco v Bruselu se ignoruje tento problém, ten pozvolna směřuje k nevýhodnému řešení. Stejně jako anglicky mluvící v Montrealu vzdorovali využívání zákonů v jazykových otázkách, nebo běloši v Alabamě vzdorovali použití zákonů o rasových otázkách, uživatelé angličtiny jsou spokojeni s tím, že nynější jazykový režim v Bruselu a Štrasburku jde svou stále více diskriminační cestou, v které privilegia malých jazyků zůstávají jen teoretická v ovzduší, které ignoruje formální jazykové zásady a stále více přeje angličtině. Ano, teoreticky finština je rovnoprávná s francouzštinou, ale v praxi se finština nepoužívá na zasedáních, v kterých je úsilí plně přesvědčit jiné účastníky, že rozpočty zcela omezují použití finštiny při tlumočení.

Avšak právě z důvodu nedostatku vlivu malých jazyků, Finové a Řekové i Italové se stávají stále více zběhlými v angličtině. Němci a Francouzi nyní musí vzdorovat nejen vlivu rodilých mluvčích angličtiny, ale také vlivu uživatelů malých jazyků, kteří už rezignovali na své vlastní jazyky mimo jiné proto, že Francouzi a Němci nebyli připraveni je bránit. Tak tedy jazyky druhého řádu jsou nyní ohrožovány angličtinou na jedné straně a zběhlými uživateli angličtiny jako druhého jazyka na straně druhé.

Řešením tohoto problému už nejsou marné snahy trvat na jazykových právech francouzsky nebo německy mluvících: tuto bitvu už prohráli a tyto jazyky se stávají stále více regionálními, stále více opomíjenými vytrvale jednojazyčnými uživateli angličtiny. Jediná možnost schopná zachovat Evropu kulturní rozmanitostí je systematická spolupráce všech stran kolem řešení, která zároveň zachovají jazykovou rozmanitost a překlenou ji tam, kde to bude nutné. Toto řešení rozhodně musí obsahovat vědomí, že anglicky mluvící se musí učit jiným jazykům. Esperanto, mezinárodní jazyk, po stu letech vyzkoušený, s kompletní vyjadřovací schopností a ohebný, sedí tam před nosy solipsistických bojovníků, a ti jej ignorují. Možná, že se rozhodnou, že ani ono neřeší jejich problém – avšak ať to raději udělají na základě dobrého výzkumu jeho schopnosti. Kdyby Francouzi nebo Němci pochopili, že nejlepší cestou pro zachování autonomie a vlivu vlastních jazyků je omezení úlohy a rozšíření angličtiny podporou neutrálního řešení, pak bychom konečně začali nacházet racionální cestu z tohoto ostudně jednostranného boje.

Avšak tato pozitivní situace nenastane, pokud my, uživatelé esperanta, budeme sedět klidně, stejně tak, jako různé státy sedí klidně, zatímco angličtina přebírá úlohu nerovného, hegemonistického, globálního „řešení“. Stejně jako občané Quebecu před desetiletími začali užívat zákony, Evropa by měla začít stavět jazykový režim pevně založený na logické, spravedlivé a solidní jazykové politice. A esperantisté musí pomoci mobilizovat veřejnost pro tuto politiku.

Temas pri eltiraĵoj el la parolado de prof. Tonkin en la Eŭropa Esperanto-Kongreso, okazinta pasintjare en Verono.

PŘEDSUDDKY A PRAVDA

Projev Clauda Pirona na zasedání sekce pro jazyk a komunikaci UNESCO

Když jsem byl malý, říkali mi: *Neboj se zeptat na cestu. Od toho máš jazyk a tak se dostaneš a na kraj světa.* Ale o několik kilometrů dále se již mluvilo jiným jazykem. Ptát se někoho na cestu už nebylo k ničemu.

Říkali mi: *Aby ses domluvil s cizinci, uč se ve škole cizí jazyky.* Zjistil jsem však, že devadesát procent dospělých se v jazycích, kterým se učilo ve škole, nedokáže plně vyjádřit.

Říkali mi: *Anglicky se dohovoriš na celém světě.* Avšak v jedné vesnici ve Španělsku jsem byl svědkem automobilové nehody, kde se řidiči, Francouz a Švéd, nedokázali dorozumět ani mezi sebou, ani s policií. V jednom thajském městečku jsem viděl, jak se zahraniční turista s úzkostí snaží popsat příznaky své nemoci místnímu lékaři, nepodařilo se mu to. Jako pracovník OSN a Světové zdravotnické organizace jsem působil v pěti světadílech a mám zkušenosti z Guatemaly, Bulharska, Konga, Japonska a mnoha dalších zemí, že až na velké hotely a letecké společnosti není angličtina nic platná.

Říkali mi: *Dík překladům jsou dnes i nejvzdálenější kultury přístupné každému.* Když jsem však porovnával překlady s originály, shledával jsem tolik zkomolených významů, vynechávek, opomenutí a stylových nesrovnalostí, že mi nezbylo než konstatovat pravdu italského úsloví, že překládat do našich jazyků znamená zrazovat.

Na západě mi říkali, že chtějí pomáhat rozvojových zemím a respektovat přitom jejich domácí kulturu. Viděl jsem však, jak s angličtinou a francouzštinou přichází nejsilnější kulturní útlak. Viděl jsem, jak bez ohledu na jazykovou důstojnost partnera mu již od začátku vnucujeme svůj jazyk. A viděl jsem nesčíslné množství problémů, které vznikají při zaškolování místních pracovníků, protože západní technici neovládají místní jazyk a v těchto jazycích nejsou ani učebnice.

Říkali mi: *Všeobecné školní vyučování zajistí rovnost šancí pro děti z různého prostředí.* A viděl jsem, především v rozvojových zemích, jak bohaté rodiny posílají své děti na studia do Británie a Spojených států, aby se učily anglicky, a viděl jsem masy lidí uzavřené do svého jazyka, podrobené té či oné propagandě, bez širšího rozhledu, udržované také jazykem na nízkém stupni společenského a hospodářského vývoje.

Říkali mi: *Esperanto neuspělo.* A viděl jsem, jak se v jedné horské vesnici kdesi v Evropě rolnické děti bez nesnází dorozumívají již po půl roce učení s japonskými návštěvníky.

Říkali mi: *Esperantu chybějí lidské hodnoty.* A já jsem se tomu jazyku naučil, četl jsem jeho poezii, naslouchal jeho písním. Tímto jazykem jsem důvěrně rozmlouval s Brazilci, Číňany, Íránci, Poláky i mladým Uzbekem. A tu musím – jako bývalý překladatel z povolání – doznat, že takové rozhovory byly nejspontánnější a nejhlubší, jaké jsem kdy měl v cizí řeči.

Říkali mi: *Esperanto znamená konec kultury.* Když mě však ve východní Evropě, v Latinské Americe nebo Asii esperantisté přijímali, poznal jsem, že skoro všichni jsou kulturnější než jejich krajané na stejné společenské úrovni.

A když jsem se zúčastnil mezinárodních debat v tomto jazyce, jejich intelektuální úroveň mi opravdu imponovala.

Samozřejmě jsem si tyto poznatky nenechal pro sebe. **Říkal jsem:** *Pojďte! Pojďte a dívejte se! Je tu něco neobyčejného: jazyk, který úspěšně řeší otázku komunikace mezi národy. Viděl jsem, jak v tomto jazyce neuvěřitelně pohotově diskutuje Maďar s Korejcem o filozofii a politice, a to dva roky od chvíle, kdy se mu začali učit. A viděl jsem to a ono, a pak ještě mnoho jiného.*

Říkali mi však: *To není nic seriózního. A pak, a to především, ten jazyk není přirozený.*

Nechápu to. Když se srdce člověka, když se jeho podněty, když se nejjemnější odstíny jeho myšlení vyjadřují bezprostředně, z úst k uším, takovým jazykem, který se zrodil z rozvoje mezinárodní komunikace, pak mi říkají: *Není to přirozené.*

Co však vidím, když cestuji po světě? Vidím, jak se lidé vzdávají toužené rozmluvy s obyvateli země, kterou projíždějí nebo kde pobývají. Vidím, jak směšným nedorozuměním vede snaha dorozumívát se posunky. Vidím lidi žíznící po kultuře, kterým jazyková bariéra brání číst tolik děl hodných mezinárodního publika. Vidím spousty lidí, jak po šesti či sedmi letech jazykového studia stále ještě hovoří cizím jazykem kostrbatě a lámaně, jak nemohou nalézt správné slovo, mají směšnou výslovnost a nedokáží vyjádřit, co chtějí říct. Vidím, jak na celém světě bují jazyková nerovnoprávnost a diskriminace. Vidím, jak diplomaté a odborníci hovoří do mikrofону, a ze sluchátka slyším zcela jiný hlas. A tomu říkáte „přirozené dorozumívání“? Což umění řešit problémy inteligentně a s citem již nepatří k lidské povaze?

Říká se mi mnoho, já však zjišťuji něco jiného. Tápu bezradně v této společnosti, která vyhlašuje právo každého člověka na komunikaci. A nevím, zda mě klamou, nebo zda ten nenormální jsem já.

Převzato z „INFORMACE O ESPERANTU“ Sdružení pro mezinárodní jazyk ESPERANTO v Brně.

Právě

vyšlo:

El mia buduaro (Z mého budoáru), nová sbírka básní naší členky Eli Urbanové. Sbíрка se skládá ze dvou částí. Kocour a Otázky přímo na tělo. Vydalo ji nakladatelství Fonto V Chapecó v Brazílii.

Kompendio de psikanalizo (Úvod do psychoanalýzy) Sigmunda Freuda, v esperantském překladu Gérarda Patureauxe, vydalo nakladatelství KAVA-PECH v Dobřichovicích.

Kompleksia medicino kaj saama akupunkturo, od Purama Chonga, v esperantském překladu Choe Taesoka. Bohatě ilustrovaná kniha o korejském lékařství vycházejícího z čínského tradičního lékařství a o korejské akupunkturu odlišné od čínské akupunktury. Vydalo nakladatelství KAVA-PECH, Dobřichovice.

Knihovna našeho klubu byla obohacena o esperantské knihy z pozůstalosti člena našeho klubu Oty Sklenčky. Rodině za darované knihy děkujeme.

Mezinárodní esperantská konference zaměřená na **Intimní témata v esperantské beletrii** se bude konat ve dnech 19. až 25. července 2003 v Praze, v hotelu Opatov na Jižním Městě. Budou předneseny odborné přednášky zahraničních znalců esperantské literatury, mezi nimi např. Gerrit Berveling, Christian Declerck, Josef Dörr, Kris Long a další. Čestným hostem konference bude přední esperantská básnířka, členka našeho klubu paní Eli Urbanová.

Praha-ek-2003-02-28

- 28 -

JEN ZADNÍ STRANA S ADRESOU A POŠTOVNÍM RAZÍTKEM